

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/156961,Upamietniamy-weteranow-walk-o-wolnosc-i-niepodleglosc-Polski-powstancow-wielkopolo.html>
06.05.2024, 20:13

Upamiętniamy weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, powstańców wielkopolskich - Gdańsk, 22 grudnia 2021

W dniu 22 grudnia 2021 r. delegacja Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Gdańsku na czele z naczelnik Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa Katarzyną Lisiecką zapaliła znicze na grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, powstańców wielkopolskich, pochowanych na Cmentarzu Srebrzysko w Gdańsku - Wincentego Kleista i Stanisława Knopkiewicza.

Stanisław Knopkiewicz urodził się 16 października 1895 r. w Winnej Górze, w pow. średzkim. Jego rodzicami byli Tomasz i Jadwiga z domu Błaszak. Ojciec był rolnikiem. W latach 1902 - 1910 Stanisław Knopkiewicz uczęszczał do szkoły powszechnej w Winnej Górze. Dzieciństwo i młodość spędził pod zaborem pruskim, gdzie Niemcy wcielali w życie politykę bezwzględnej germanizacji. Zakazane było nauczanie w języku polskim, co spowodowało, iż w wielu szkołach na terenie zaboru pruskiego dochodziło do strajków

dzieci i młodzieży. Jednym ze strajkujących był Stanisław Knopkiewicz, który od najmłodszych lat przejawiał silne uczucia patriotyczne i podejmował działania, aby podkreślać swoją polskość. Mimo tego, iż niejednokrotnie był za to prześladowany, zaraz po ukończeniu szkoły zaangażował się w działalność polskich organizacji. Był członkiem Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej oraz Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Organizacje te miały w ówczesnym czasie za zadanie m.in. podtrzymywanie i rozwijanie świadomości narodowej oraz budowanie postaw obywatelskich. Po wybuchu I wojny światowej został przymusowo wcielony do wojska pruskiego. Służąc w obcej armii nie zaprzestał podkreślania swojej polskości, za co był wielokrotnie karany i szykanowany. Korzystając z zamętu, który miał miejsce w armii pruskiej w listopadzie 1918 r. zdezerterował i powrócił w rodzinne strony.

Na początku 1919 r. jako ochotnik wstąpił w szeregi powstańców wielkopolskich. Otrzymał przydział do 1 Kompanii Batalionu Średzkiego. Baon Średzki został sformowany w Środzie Wielkopolskiej na początku stycznia 1919 r. W jego skład weszły 4 kompanie. 1 Kompania liczyła 216 ludzi i walczyła na najważniejszym froncie – pn., w łuku rzeki Noteci. Stanisław Knopkiewicz walczył w obronie Kcyni, Szubina i Rynarzewa oraz w potyczkach pod Nakłem, Chodzieżą, Rawiczem, Czarnkowem i Krotoszynem. Po utworzeniu 6 marca 1919 r. 2. Dywizji Strzelców Wielkopolskich baon średzki został przemianowany na III batalion i wszedł w skład 8 pułku tej dywizji, zwany 8 Pułkiem Strzelców Wielkopolskich. Po włączeniu Armii Wielkopolskiej w struktury Wojska Polskiego 8 pułk został przemianowany na 62 pułk piechoty i walczył w wojnie polsko-bolszewickiej, m in. w walkach o Berdyczów. W czasie służby wojskowej Stanisława Knopkiewicza awansowano kolejno do stopnia st. szeregowego, kaprała i plutonowego. 13 maja 1921 r. został bezterminowo urlopowany z wojska.

Po opuszczeniu szeregów Armii Polskiej Stanisław Knopkiewicz rozpoczął pracę w placówce Straży Granicznej na granicy Polski i Wolnego Miasta Gdańska. W 1923 r. zamieszkał w Kartuzach, porzucił służbę w Straży Granicznej i podjął pracę w biurze Elektrowni wodnej „Rutki” jako urzędnik. W latach 1926-1939 pracował w Starostwie Powiatowym na stanowisku kierownika działu rachuby. W Kartuzach był znanym działaczem społecznym i politycznym. Na tym też gruncie organizował zebrania, akademie z okazji świąt państwowych, a ponadto przygotowywał i wygłaszał referaty. Działał w Związku Powstańców i Wojaków, gdzie pełnił funkcję sekretarza, a następnie prezesa Związku na Okręg Kaszubski. Ponadto nadal pełnił służbę, tym razem tajną, w Wojsku Polskim. Był mężem zaufania oficera instrukcyjnego placówki wywiadowczej w Kartuzach.

W czasie okupacji niemieckiej został wywłaszczony z rodzinnego domu i wraz z rodziną przeniósł się do Sulęcyna. W krótkim czasie został zadenuncjowany jako polski działacz patriotyczny. W konsekwencji 11 listopada 1940 r. został aresztowany przez gestapo i osadzony w KL Stutthof. Mimo gehenny, jaką przeszedł w obozie, nie ustawał w niesieniu pomocy potrzebującym. Zatrudniony w tamtejszym szpitalu pełnił funkcję pisarza odpowiedzialnego za dokumentację i stan osobowy więźniów. Korzystając z przepustki umożliwiającej mu swobodne poruszanie się po terenie obozu pośredniczył w przemycaaniu

lekarstw oraz witamin z magazynu rzeczy odbieranych więźniom, dostarczał im także żywność z obozowej kuchni i nielegalną korespondencję. Razem z innymi więźniami KL Stutthof ewakuowano go z obozu w Marszu Śmierci.

W kwietniu 1945 r. wrócił do rodziny, odzyskał dom i ponownie zamieszkał w Kartuzach. W 1949 r. przeniósł się do Gdańska, gdzie pracował w elektrowni „Ołowianka”. Stanisław Knopkiewicz zmarł w 1974 r. Został pochowany na Cmentarzu Srebrzysko.

Za patriotyczną i bohaterską postawę Stanisław Knopkiewicz otrzymał Odznakę Pamiątkową Wojsk Wielkopolskich oraz Odznakę Pamiątkową Frontu Pomorskiego.

Wincenty Kleist urodził się 31 marca 1892 r. w Obrzycku, pow. Szamotuły. Jego rodzicami byli Marcin i Paulina, z domu Pańkowska. Ukończył szkołę powszechną. Po wybuchu I wojny światowej został wcielony do 10 pułku ułanów wojska pruskiego. Walczył w walkach na froncie francuskim, rosyjskim i austriackim.

Do Polski wrócił 18 grudnia 1918 r. i już po kilku dniach od powrotu, dowiedziawszy się, iż w Szamotułach są organizowane oddziały powstańcze, udał się w tym kierunku, aby spełnić swój patriotyczny obowiązek. 27 grudnia 1918 r. wstąpił jako ochotnik do kompanii szamotulskiej. Na wieść o wybuchu powstania w Poznaniu, już 28 grudnia 1918 r. nastąpiło przejście władzy w ręce polskie. Częściowo rozbrojono tu nawet transport wojskowy jadący z Krzyża do stolicy Wielkopolski z pomocą dla Niemców. Wincenty Kleist walczył w składzie kompanii szamotulskiej pod dowództwem por. Franciszka Przybylskiego. Kompania 10 stycznia 1919 r. brała udział w zaciętych bojach o zdobycie Czarnkowa, a następnie o pozyskanie miejscowości Gulcz, Rosko i Wrzeszczyna na odcinku nadnoteckim. 4 lutego 1919 r. pierwszy pluton kompanii szamotulskiej wyparł nieprzyjaciela z Wrzeszczyny, która odtąd pozostała po polskiej stronie. Dzięki zwycięstwu pod Wrzeszczyną ofensywa niemiecka na odcinku Rosko została zatrzymana. Wincenty Kleist wraz ze swoją kompanią przez okres pięciu miesięcy toczył boje na odcinku nadnoteckim, po czym pod dowództwem porucznika Meissnera wyjechał do Inowrocławia. W Inowrocławiu z przybyłych ochotników zaczął formować się Toruński Pułk Strzelców pod dowództwem kpt. Władysława Koczorowskiego. W sierpniu 1919 r. pułk składał się z trzech batalionów, z których każdy został ulokowany w innym mieście – Inowrocławiu, Poznaniu i Gnieźnie. Wszystkie bataliony spotkały się 15 stycznia 1920 r. w [Inowrocławiu](#) ruszając do Torunia. 18 stycznia 1920 r. pułk wkroczył do miasta i zajął koszary. Kilka dni po zajęciu Torunia Wincenty Kleist wraz z pułkiem wyruszył do Brodnicy, Wejherowa, Sierakowic i Lipusza obsadzając tym samym całą zachodnią granicę Pomorza. Toruński Pułk Strzelców zarządzeniem Ministra Spraw Wojskowych został w tym czasie przemianowany na 63. Toruński Pułk Piechoty.

W kwietniu 1920 r. 63 Toruński Pułk Piechoty został przetransportowany do Warszawy, po czym wyruszył, aby bronić dopiero co odzyskanej niepodległości w wojnie polsko-bolszewickiej. Wincenty Kleist wraz ze swym pułkiem walczył na linii Berezyny. Od maja

1920 r. do czerwca 1920 r. pułk, wchodząc w skład XXXI Brygady Piechoty, prowadził zaczepno-obronną walkę nad Berezyną i Dnieprem. Zadaniem Brygady było zmylenie bolszewików poprzez częste wypadki, w taki sposób, aby nie zorientowali się oni w osłabieniu frontu [9. Dywizji Piechoty](#). Wincent Kleist został ranny w trakcie jednej z potyczek i umieszczony w szpitalu w Żyrardowie. Kiedy doszedł do zdrowia wrócił do swojego macierzystego pułku i jako podoficer pełnił służbę w koszarach.

Po zakończeniu działań wojennych odszedł z wojska i zamieszkał w miejscowości Stryj w woj. stanisławowskim pracując jako strażnik więzienny. W 1938 r. za udział w powstaniu wielkopolskim i wojnie polsko-bolszewickiej został odznaczony Medalem Niepodległości. Po wojnie osiedlił się w Gdańsku. Wincent Kleist zmarł 13 czerwca 1969 r. i został pochowany na Cmentarzu Srebrzysko w Gdańsku.

W załącznikach dostępne są okolicznościowe broszury poświęcone weteranom (przygotowane przez OBUWiM IPN Gdańsk).

PLIKI DO POBRANIA

[Wincenty Kleist \(pdf, 3.78 MB\) 22.12.2021 14:00](#)
[Stanisław Knopkiewicz \(pdf, 1.84 MB\) 22.12.2021 14:00](#)